

Імплементация в Україні європейського досвіду створення транскордонних партнерств

Розкрито особливості транскордонного партнерства, його роль та значення у розвитку прикордонних регіонів. Акцентується увага на можливостях та перешкодах, що можуть виникнути при його створенні. Описано організаційну структуру, систему управління транскордонного партнерства та його життєвий цикл.

Ключові слова: партнерство, транскордонне партнерство, EURES (Європейська служба зайнятості).

У Європі вже давно прийшли до усвідомлення значення та переваг співпраці у транскордонному просторі, основою якої є потреба стабільності, покращення життєвого рівня населення, усунення обмежень, які спричиняють роз'єднання людей та організацій у прикордонних регіонах. Ці фактори зумовили значне зростання кількості громадських об'єднань та організацій, задіяних у транскордонній діяльності. Початкові форми транскордонного співробітництва мали випадковий та тимчасовий характер, орієнтувалися лише на проблеми, що виникали у конкретний момент часу. Із сучасним посиленням світових глобалізаційних тенденцій зростає важливість переведення співробітництва у транскордонному просторі на постійну основу для попередження проблем, що спонукає до пошуку ефективніших форм транскордонного співробітництва. Створення всіх необхідних умов для цього процесу забезпечується ефективною політикою Європейського Союзу, сприятливим соціальним та політичним кліматом, достатнім рівнем фінансування громадських ініціатив.

Однією з таких перспективних форм транскордонного співробітництва, яка останнім часом набула особливого поширення в європейських країнах, є транскордонне партнерство. Однак на даний час у вітчизняній науковій літературі недостатньо досліджено проблеми формування та функціонування транскордонних партнерств.

Тому метою статті є:

- визначити поняття транскордонного партнерства;
- представити типові моделі транскордонних партнерств;
- виявити можливості та бар'єри впровадження такої форми транскордонного співробітництва в Україні.

У літературі існують різні підходи до визначення партнерства. Серед них такі: партнерство (від лат. – частина, від франц. – співучасник спільної діяльності) – це «добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб, фірм, корпорацій, регіональних міжрегіональних, міждержавних організацій, що беруть участь у спільних справах, проектах, програмах» [1], при якій сторони «об'єднують своє майно, стають співвласниками створеного підприємства, спільно управляють виробництвом і власністю, розподіляють прибуток і несуть спільну відповідальність за зобов'язаннями» [2].

Ключовою особливістю партнерств є прагнення сторін досягти того, чого вони не можуть робити поодиноці, шляхом об'єднання навичок та певних ресурсів. Необхідними умовами для такої співпраці є однакове бачення цілей співп-

Рис. 1. Рівні співпраці (опрацювання авторів)

раці, наявність спільних для партнерів проблем та пошук оптимальних шляхів здійснення спільних дій для їх вирішення чи попередження на основі законності, добровільності, самообмеження, рівноправності, взаємоповазі і взаємних поступках сторін у процесі переговорів (рис. 1).

Перспективність такої форми співпраці у транскордонному просторі відображається зростанням кількості транскордонних партнерств у Європі, що функціонують у туристичній, освітній сферах, сфері зайнятості, сільського господарства тощо.

Прикладом партнерства у сільськогосподарській сфері, створеного в січні 1999 р., є Партнерство МЕД (MED), назване так у зв'язку з об'єднанням трьох транскордонних територій Північної Ірландії (Великобританія) та Республіки Ірландія: Мелвін (Melvin), Ерн (Erne) і Даф (Duff) [6]. Управління Партнерством здійснюється на базі прийнятої Конституції. Проведене техніко-економічне обґрунтування дозволило виділити три ключові проекти, які сприятимуть боротьбі з сільською ізоляцією:

1. Навчання та освіта (ІТ-навчання, розвиток особистості та навичок) спрямована на розширення можливостей для працевлаштування та підвищення якості праці для спеціалістів різних рівнів сільськогосподарської сфери: ветеринарів, технічного персоналу, менеджерів, маркетологів тощо.

2. Збільшення поголів'я худоби.

3. Екологічний проект (створення ефективного механізму переробки відходів та покращення стану навколишнього середовища в сільській місцевості).

Ще одним прикладом партнерства в Європі є транскордонне партнерство Сляб Бе (Sliabh Beagh), головною метою якого є розробка та впровадження серії програм для вирішення соціальних, економічних, культурних, екологічних проблем, а також побудова миру та добрих взаємовідносин у прикордонних регіонах. Партнерство розпочало свою діяльність у 1996 р., і об'єднує регіони Ферман (Fermanagh), Тайрон (Tyrone) (Великобританія) та Монаган (Monaghan, Ірландія). Вся діяльність спрямована на трансформацію та регенерацію цих депре-

сивних регіонів і побудову стабільного суспільства. Назва Сляб Бе походить від однойменного гірського масиву, що розташований на території трьох регіонів [7].

Головними проектами, які реалізуються у рамках Партнерства, є:

1. Комп'ютерні курси різних рівнів складності (популяризація знань у сфері програмування, комп'ютерного забезпечення з метою підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та зареєстрованих безробітних і тимчасово непрацездатних), а також супровідні роботи з комп'ютером та програмним забезпеченням (ремонт, встановлення тощо).
2. Мистецькі проекти (виставки, фестивалі, вистави тощо).
3. Пішохідні та велосипедні прогулянки (з метою ознайомлення туристів та місцевих жителів з місцевими пам'ятками архітектури, фауною та флорою).

Найяскравішим прикладом партнерства, на основі якого можна дослідити процедуру організації і функціонування партнерств у світі і досвід якого можливо використати при заснуванні в Україні, є мережа партнерств під егідою EURES (EURopean Employment Services / Європейська служби зайнятості), де функціонує 22 транскордонні партнерства, за участю понад 13 країн (рис. 3). Їх метою є задоволення потреби в інформації і забезпечення трудової мобільності у транскордонних регіонах. Всі Партнерства об'єднують служби зайнятості та професійної підготовки, організації роботодавців і профспілок, місцеві органи влади та інші установи, що займаються питаннями зайнятості та професійної підготовки. Вони є важливим засобом моніторингу зайнятості на транскордонному ринку праці та ключовими елементами розвитку європейського ринку праці. Спостерігаються тісні зв'язки між усіма партнерствами мережі EURES.

Державні служби зайнятості Європейського Союзу / Європейської Економічної Зони виконують свої завдання у рамках співпраці і загалом налічують понад 5000 бюро з працевлаштування, які охоплюють понад 100 тис. працівників, що пропонують свої послуги для шукачів роботи та роботодавців [8].

1. EuresChannel (BE-FR-UK)
2. Scheldemond (BE-NL)
3. EURES Rhein-Waddensee (DE-NL)
4. EURES Maas-Rhin (BE-DE-NL)
5. P.E.D. (BE-FR-LUX)
6. Saar-Lor-Lux-Rheinland/Pfalz (DE-FR-LUX)
7. EURAZUR (FR-IT)
8. Bayern – Tschechien (DE-CZ)
9. EURES Cross Border Denmark-Germany
10. EUREGIO Rhein-Waal (DE-NL)
11. EURES-INTERALP (DE-AT)
12. Danubius (SK-HU)
13. PYREMED/PIRIMED (FR-ES)
14. Northern Ireland/Ireland (IE-UK)
15. TransTirolia (IT-AT-CH)
16. ØRESUND (DK-SV)
17. Galicia/Região Norte (ES-PT)
18. Oberrhein (FR-DE-CH)
19. Tornedalen (SV-SF)
20. Bodensee (DE-AT-CH)
21. Euradria (IT-SI)
22. EURES – T BESKYDY (CZ-PL-SK)

Рис. 2. Карта транскордонних партнерств EURES [8]

На рис. 2 зображена карта транскордонних партнерств EURES, які зараз функціонують у Європі.

Окреме транскордонне партнерство EURES може об'єднувати у своєму складі: міністерства, які займаються питаннями праці та соціальної політики на регіональному та національному рівнях; регіональні управління праці; регіональні асоціації профспілок; міжнародні ради профспілок, регіональні об'єднання працедавців; регіональні торгово-промислові палати; регіональні торгові палати; регіональні асоціації/спілки підприємницьких структур; університети, науково-дослідні інститути; регіональні чи місцеві органи влади; євро регіони [9] з кожної прикордонної території. Типова організаційна структура транскордонного EURES партнерства зображена на рис. 3.

Управління транскордонними партнерствами здійснюється на основі рамкової угоди, плану діяльності та щорічного запиту на субсидії.

Рамкова угода – документ, підписаний усіма партнерами, який визначає цілі, організаційну структуру і правила діяльності партнерства. Підписавши дану угоду, партнери зобов'язуються брати участь у діяльності транскордонного партнерства і сповіщати про послуги EURES свою цільову аудиторію.

Ще одним важливим документом кожного транскордонного партнерства EURES є план заходів, який на кожен трирічний період приймає Керівний комітет. У ньому враховуються пріоритети, встановлені відповідно до основних принципів EURES на відповідний період. План містить графік заходів, передбачених у цей період. Щорічно Керівний комітет оцінює прогрес, досягнутий у здійсненні цього плану і може відкоригувати його відповідно до цього прогресу і нових тенденцій.

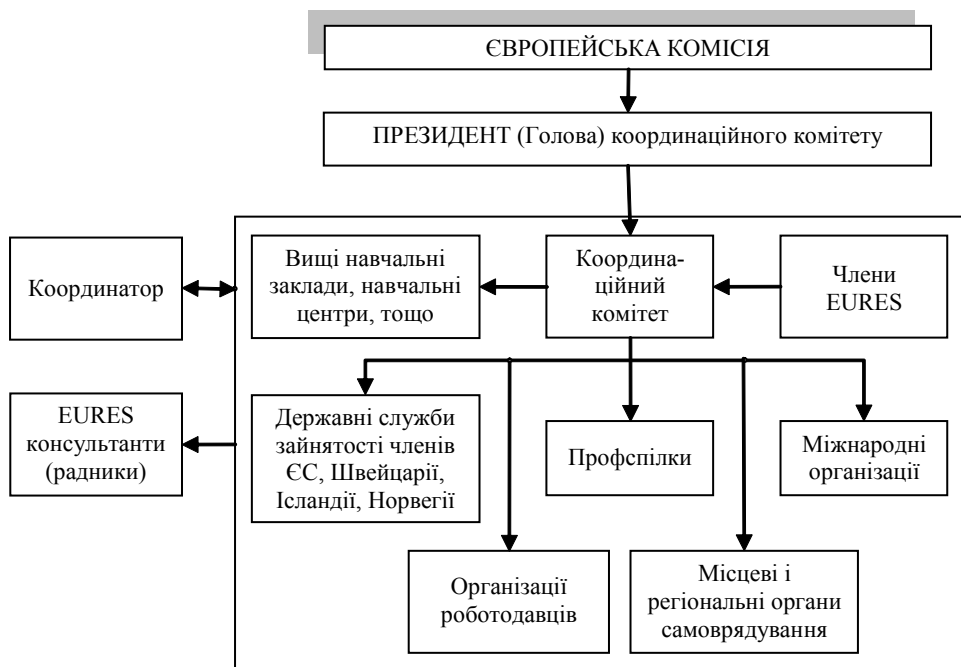

Рис. 3. Організаційна структура транскордонного EURES партнерства (Опрацювання авторів на підставі [9])

Щорічний запит на субсидію. На підставі прийнятого 3-річного плану діяльності Керівний комітет повинен визначити перелік заходів, які будуть реалізовані та можуть бути включені в запит на субсидію. Детальна інформація про умови і правила щорічно подається у відповідних конкурсних документах: текст щорічного конкурсу, грантові угоди EURES і EURES принципи.

Основним джерелом фінансування транскордонного партнерства EURES є Європейська Комісія у рамках EURES (Європейська служба зайнятості) програми. Учасники також вносять свій вклад у діяльність даної програми.

Створюючи постійну структуру транскордонного партнерства EURES і вступаючи у партнерство, організації демонструють свою готовність надавати підтримку і відповідні кошти для транскордонного партнерства EURES. Члени EURES є єдиними бенефіціаріями фінансової допомоги з бюджету ЄС відповідно до умов угоди з Європейською комісією.

В цілому ж, будь-яке економічне партнерство, у тому числі і транскордонне, базується на взаєминах сторін-партнерів з частковою участю капіталів, спільної праці в здійсненні певних операцій, проектів, програм у підприємстві на підставі дво- і багатосторонніх договорів, угод, контрактів, якими визначаються права, обов'язки, зобов'язання та відповідальність сторін, порядок і умови фінансування та розподілу фінансових надходжень. Для партнерства передбачені більш спрощені, ніж для товариства з обмеженою діяльністю, правила створення, розпуску, звітності. Майно та кошти, передані у власність партнерства його членами, є власністю партнерства. Члени партнерства не відповідають за його зобов'язаннями і партнерство, своєю чергою, не відповідає за зобов'язання своїх членів [3].

На основі вищевикладеного матеріалу ми пропонуємо своє трактування поняття транскордонного партнерства.

Транскордонне партнерство – це організаційна форма транскордонного співробітництва, що здійснюється на основі добровільної співпраці двох або кількох територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб з різних боків кордону, що діють відповідно до умов формалізованого договору (статут, рамкова угода тощо), з метою виконання спільних проектів, програм та вирішення соціальних, добродійних, культурних, освітніх, наукових та управлінських завдань.

Європейський досвід показує, що створення транскордонного партнерства зумовлює суттєві переваги для транскордонних регіонів і водночас ускладнюється існуванням додаткових бар'єрів і проблем. Розглянемо основні з них у табл. 1.

З моменту ініціювання до припинення діяльності транскордонне партнерство, як і будь-яка організація, проходить певні стадії життєвого циклу. Розглянемо характерні ознаки кожної з цих стадій на рис. 4.

Для визнання нового транскордонного партнерства необхідно обґрунтувати потребу в ньому, а отже, зібрати і опрацювати релевантні соціально-економічні показники, що характеризують прикордонні регіони, стабільність прикордонного регіону і його розвитку в попередні роки. Тому ми розглянули мінімальні вимоги для його створення:

1. Параметри оцінки:

- статистичні та макроекономічні дані (визначення меж транскордонного регіону; основні сектори економіки; дохід на душу населення; рівень зайнятості/безробіття; тенденції і прогнози щодо середньострокового економічного розвитку тощо);

Переваги та бар'єри у створенні транскордонного партнерства*

Переваги	Недоліки та бар'єри
Інституційні:	
<ul style="list-style-type: none"> • Формалізація відносин • Можливість активного залучення громадських, приватних організацій та третього сектору з обох боків кордону, використання їх знань та інтересів щодо питань транскордонної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Централізація влади • Незначна кількість відповідних структур, що займаються транскордонним співробітництвом • Складність регулювання діяльності всіх учасників партнерства • Відмінності в поділі відповідальності по різні сторони кордону
Соціально-економічні:	
<ul style="list-style-type: none"> • Мобілізація внутрішнього потенціалу регіону • Прискорення процесів вирівнювання якості життя населення • Об'єднання сторін незалежно від їх індивідуальних обов'язків навколо спільної, важливої для економічного розвитку регіонів, мети • Можливість обміну ідеями та ресурсами (трудовими, фінансовими тощо) для досягнення спільних цілей 	<ul style="list-style-type: none"> • Суттєва відмінність у рівні та темпах економічного розвитку • Брак зв'язків між партнерами у транскордонному просторі • Закритість прикордонного ринку • Фіскальні та митні бар'єри
Культурні:	
<ul style="list-style-type: none"> • Отримання доступу до навичок та досвіду партнера • Розширення світогляду партнерів за рахунок спільної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Соціально-культурна дистанція, різний менталітет • Відсутність регіональної транскордонної свідомості • Існування різних національних чи регіональних стереотипів • Страх втратити самобутність • Мовні бар'єри

* Опрацювання авторами.

- географічні параметри (транспортна інфраструктура; географічні перешкоди мобільності тощо);
 - специфічні місцеві/регіональні параметри (перешкоди мобільності в регіоні; аналіз «вузьких» місць і взаємодоповнюваність між різними сторонами кордону тощо);
 - організаційні вимоги (внесок потенційного транскордонного партнерства у ліквідацію чітко визначених перешкод мобільності; листи партнерств про наміри створення та пропозиції щодо оптимального розміру партнерства; проект плану діяльності тощо).
2. Індикатори потреб у послугах партнерства:
 - аналіз потреб потенційних клієнтів;
 - опис поточного обслуговування клієнтів із задоволення виявлених потреб.
 3. Огляд результатів попередньої транскордонної діяльності:
 - опис попередньої транскордонної діяльності;
 - основні результати;
 - висновки щодо потреби створення нового транскордонного партнерства.

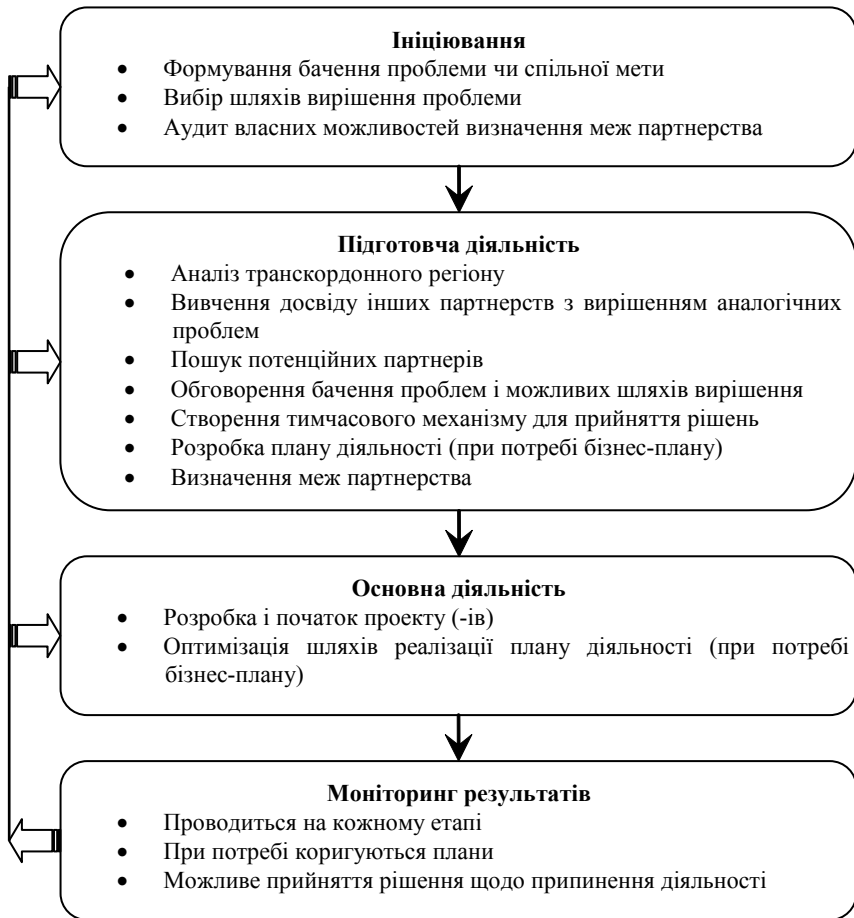

Рис. 4. Стадії життєвого циклу транскордонного партнерства
(Опрацювання авторів)

Отже, транскордонне партнерство створює передумови для ефективного вирішення значної кількості спільних для обох сторін кордону проблем. Створення і розвиток партнерств зумовлює підвищення конкурентоспроможності економіки, активізацію інноваційних процесів і реальних механізмів узгодження інтересів влади, бізнесу, науки та освіти при розробці стратегії розвитку на рівні регіону і країни. Такі результати досягаються значною мірою за рахунок кращого доступу до фінансування та грантових коштів з боку європейських фінансових установ, а також об'єднання знань партнерів і врахування їх попереднього досвіду.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.
2. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т. 2. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видав. центр «Академія», 2001. – 952 с.
3. Энциклопедический словарь экономики и права / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.smoney.ru/glossary/23249;

4. Гребешкова О. М. Проектний підхід до формування стратегічних партнерств підприємств / О. М. Гребешкова, Г. В. Махова. – Режим доступу : economics.org.ua.
5. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, «отношенческая» контрактація : пер. с англ. / О. И. Уильямсон ; науч. ред. и вступ. ст. В. С. Катъкало. – СПб. : Лениздат, 1996. – 702 с.
6. David Wilcox. A Short Guide to Partnerships / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.partnerships.org.uk.
7. MED Partnership. – Режим доступу: www.medpartnership.com.
8. Sliabh Beagh Cross Border Partnership. – Режим доступу: <http://www.sliabhbeagh.org/index.php>.
9. The European Job Mobility Portal. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eures>.
10. Handbook on EURES cross-border activities. – Режим доступу: http://en.afsz.hu/engine.aspx?page=en_eures;
11. Пелещак І. О. Нові форми транскордонного і міжрегіонального співробітництва / І. О. Пелещак // Розвиток нових форм транскордонного співробітництва : [матеріали круглого столу (28.04.2009)] / відп. ред. Н.А. Мікула ; НАН України. Ін-т регіон. досліджень. – Львів, 2009. – 109 с.

Цыбульська Ю.О., Цисинская О.Б., Гусєва М.О. Имплементация в Украине европейского опыта создания трансграничных партнерств.

Раскрыты особенности трансграничного партнерства, его роль и значение. Описано организационную структуру, систему управления трансграничного партнерства, и его взаимосвязи с органами власти. Представлены требования к созданию трансграничного партнерства. Рассмотрены возможности и препятствия по созданию трансграничного партнерства под эгидой Европейской службы занятости.

Ключевые слова: партнерство, трансграничное партнерство, EURES (Европейская служба занятости).

Tsybulska Y.O., Tsisinska O.B., Huseva M.O. Implementation in Ukraine of experience in creating cross-border partnerships.

The peculiarities of cross-border partnerships, the role and importance in the development of border regions. Focuses attention on the opportunities and obstacles that may arise in its creation. Describe the organizational structure, management of cross-border partnerships and its life cycle.

Key words: partnership, cross-border partnerships, cross-border labor markets.

Надійшло 08.11.2010 р.